

NWSA-Fine Arts
ISSN: 1306-3111/1308-7290
NWSA ID: 2014.9.3.D0153

Status : Original Study
Received: February 2014
Accepted: July 2014

E-Journal of New World Sciences Academy

Sernaz Demirel Temel

Tan Temel

Yıldız Technic University, Istanbul-Turkey
demirelsernaz@yahoo.com; tantemel@yahoo.com

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.3.D0153>

**SENTEZLENMİŞ DÜŞÜNSEL İMGELERİN BİR DANS KOREOGRAFİSİNE DÖNÜŞÜMÜ: "ÜÇ"
DANS PROJESİ**

ÖZET

Makalenin konusunu oluşturan "Üç" isimli dans projesi; performansın koreografı olan Sernaz Demirel Temel'in insan ilişkileri ve davranışları kapsamındaki kişisel deneyimlerinin, gözlemlerinin ve fikirlerinin hem fiziksel hem de entelektüel yansımalarını ortaya koymaktadır. "Üç" dans projesi, Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi, Peter Jackson'un yönetmenliğini yaptığı "Zeitgeist" belgesel filmi ve Alman yazar Eckhart Tolle'ün "Yeni Dünya" adlı kitabından çıkarılan sonuçların sentezini içerir. "Üç", tüm bu kaynak ve verilerden yola çıkılarak ulaşılan fikirlerin bir dans projesi aracılığı ile bir sanatsal yapıya dönüştürülmesinden ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, her bir performans; önceden hazırlanmış hareketlerden ve akıştan oluşan bir koreografiye sahip olsa da, işin insan faktörünü temsil eden dansçı ve izleyici unsurlarının da etkisiyle, her zaman hem bir öncekinden hem de bir sonrakinden farklılaşmaktadır. Sanat, her zaman insanları durup düşünmeye, sorgulamaya, daha iyisinin, daha doğrusunun ne olabileceğini araştırmaya sevk eden bir olgudur.

Anahtar Kelimeler: Beşeri İlişkiler, Açgözlülük,
İhtiras, Çatışma, Ego

INTELLECTUAL IMAGES INTO A DANCE CHOREOGRAPHY: "THERE" DANCE PROJECT

ABSTRACT

The dance project "Three" which is the subject of this article, reveals both physical and intellectual reflections of the personal experiences, observations and ideas of Sernaz Demirel Temel-the choreographer of this performance, collected within the scope of human relations and behavior. Dance Project "Three", involves a synthesis of the conclusions drawn from the International Human Rights Declaration, the documentary of Peter Jackson "Zeitgeist" and the book "A New World" by German author Eckhart Tolle. "Three" has been developed by transforming the ideas attained starting out from all these various sources and inputs, into an artistic work by means of a dance project. Consequently even though each performance has a choreography that consists of formerly prepared movements and flows, with the impact of the dancers and the spectators who represent the human factor of the work, a new performance always differentiates from both the preceding and the following ones. Art is a phenomenon, at all times making people stop and think, question and seek for the better and the truest of all.

Keywords: Human Relations, Greed, Ambition, Conflict, Ego

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İdeolojik çekişmeler, mücadeleler, siyasi kargaşa, güvensizlik, korku, uç politik tedbirler, savaş ve terörizm gibi, günümüzün küresel toplumsal gerçekliklerinin kuşatması altında bulunduğumuz bir ortamda "Üç"; bedenün çağdaş kamusal alanlardaki sunumunu esas almaktadır. Çalışmanın konusu "Üç" dans projesinin hedefi, insanların bireysel ve toplumsal davranışlarını gözlemleyerek, kişinin başkalarına ve kendine yönelik davranışlarının bilinç üstü ve bilinçaltı farkındaliksız sebeplerini araştırmaktır. "Üç" dans projesi için başlangıç noktası olarak, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nden yola çıkılmıştır. Bu bakış açısından hareketle, öncelikle insanların tarihsel süreç içinde barış koşulları altında bir arada yaşamak için gereksinim duyduğu temel unsurları içeren insan hakları üzerine yazılmış çeşitli protokoller incelenmiştir. Dolayısıyla koreograf, zihnindeki sorulara yanıtlar bulmak üzere, öngörmüş olduğu bireysel araştırma sürecine, diğer bir deyişle bireysel yolculuğuna, İnsan Hakları'nın tarihsel gelişimini inceleyerek, yani çalışmasının kavramsal çerçevesini belirleyerek başlamıştır. Söz konusu araştırma sürecinde, "Üç" ü ortaya çıkaracak motivasyonlar ve sanatsal yaklaşımlar üzerinde odaklanılmıştır. Belirlenen kavramsal çerçeve kapsamında, tarih boyunca insanlar tarafından kaleme alınmış İnsan Hakları anlaşmaları ve beyannamelerine ne kadar uyulduğu ve insanoğlunun sebebiyet verdiği savaşlar ve şiddet eylemleri ele alınmıştır. Bu incelemelerden hareketle, çağımızda yeni yaklaşımlar ve Zeitgeist irdelenmiş, çağımızın tartışılmaz gerçeği kapitalizm ve tüketim toplumu sorgulanmıştır.

Bu süreç koreografı, insan egosunu detaylı bir biçimde incelemeye itmiştir. Felsefeci yazar E. Tolle'nin "Yeni Bir Dünya" yapıtındaki analizler, egonun işleyiş mekanizmalarının ve bunların doğurduğu sonuçlar olan mutsuzluk ve işlevsel bozukluk gibi sorunların daha net bir şekilde izlenmesine ışık tutmuştur. Bir sonraki aşamada, koreografinin girdisini oluşturacak düşünsel çözümlere geçilmiştir. Bu kapsamda esin kaynağı olan fikirler; sosyal ve teknolojik gelişim, değişim ve beraberinde getirdiği sorunlar, bireyin içine düştüğü durumlar ile insan ilişkileri ve dönüşüm başlıkları altında ele alınmıştır. Tüm bu arka alan araştırmaları tamamlandıktan sonra ise, yapıtın yaratım sürecinin stüdyo aşamasına geçilmiştir. Sahneleme süreci; mekan, sahne tasarımı ve dekor, koreografi çerçevesinde sahnede kullanılacak materyallerin belirlenmesi, müzik, kostüm ve ışık bileşenlerinin eklenmesi gibi sahne aşamalarının bir araya getirilmesi sonucunda tamamlanmıştır. Çalışmanın son aşaması olan sonuç bölümü "Üç" ün sahnelenmesiyle birlikte elde edilen bulgu ve çıkarımların özetini sunmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

"Üç" dans projesi, başlangıç itkisini teşkil eden "Neden İnsan Hakları Beyannamelerine İhtiyaç Duyuyoruz?" sorusundan hareketle, insan hakları, Zeitgeist (zamanın ruhu), ego üçlemesi ekseninde insan ilişkilerini ve bireyin içine düştüğü durumları inceleyecektir. Bu üç temel konu birbirinin içine girerek "Üç" ün ortaya çıkışındaki motivasyonları oluşturmaktadır. Bu motivasyonların yönlendirmesinin ışığında koreografinin etkilendiği kaynaklar, yazar ve düşünürlerden gerçekleştirdiği alıntılar aracılığıyla sentezlediği fikirler, düşünceler, etkilenişler ise, bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır. Proje, üç genel başlık altında toplanabilecek soruların yanıtlarının araştırılması ile şekillenmiştir.

- İnsan Hakları ile ilgili anlaşmalara tarihsel bir bakış eşliğinde "Neden İnsan Hakları Beyannamelerine ihtiyaç duyuyoruz?" sorusu.

- "Birbirimize insanlık dışı davranışlarda bulunmamıza neden olan bu düşmeye kim basmaktadır?" sorusu.
- "İnsanların birbirleriyle kavgasız ve önyargısız bir hayat sürmesinin önündeki engel nedir?" sorusu.

Koreograf, "Üç" ün yaratım sürecinin, hazırlık aşaması da dahil olmak üzere, tüm bu aşamalarının ayrıntılı bir şekilde irdelendiği ve kilit noktalarının ortaya konduğu bu çalışmanın, dans alanında çalışan akademisyen ve öğrenciler açısından yol gösterici olacağına inanmaktadır.

3. KOREOGRAFİNİN GİRDİSİNİ OLUŞTURACAK DÜŞÜNSEL ÇÖZÜMLEMELER (INTELLECTUAL ANALYSIS TO CREAT INPUT OF THE CHOREOGRAPHY)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra insanlık, küresel pazarın yoğun bir şekilde yükselişine ve hızlanışına tanıklık etmiştir. Bu uluslararası büyüme, yeni dünya düzeninin şekillenmesinin kuvvetli etkenlerinden biri olmuştur. Bugün içinde bulunduğumuz ortam, son 100 yılda Amerika'nın mülkiyete yönelik siyasi ihtirasının ve büyük Amerikan rüyasının Avrupa versiyonunun bir sonucudur. İnsan ilişkilerine daha yakından bakmak, bizi dünyadaki mevcut sistemin daha büyük sorunlarını sorgulamaya sevk eder. Tekrar internetsiz veya cep telefonsuz günlere döndüğümüzü düşünebilir miyiz? Kültürlerimiz ve ekonomik refahımız birbirine ne oranda bağlı? Bunların hepsi dış etkenlerin veya başka bir deyişle bu yüzyıldaki siyasi ve sosyoekonomik gerçekliklerin ortaya çıkardığı kafa karıştırıcı sorulardır. Çağımızda insanlığın, önemli bir kısmının hayatını değiştirecek bir dönüşüm sürecinden geçtiği görülmektedir. Bu dönüşüm, sadece geçtiğimiz yüzyılda başlangıcına şahit olduğumuz yeni dünyaya ait küresel ekonomik ve stratejik değişimlerden değil, aynı zamanda insan mevcudiyetinin değişen anlayışından da kaynaklanmaktadır. İnsanlık artık çetin bir seçimle karşı karşıyadır: Ya uyum gösterecek, yeni dünya düzenine göre kendi yolunu bularak evirilecek, ya da kendini gerçeklikten kaldıracak, yani yok edecektir. Kabul etmek gerekir ki, şu anda dünyada yükselen değer, yalnızca yeni bir inanç sistemi, yeni bir yaşam tarzı ya da cinsiyet tanımı değildir. İnsanların kendilerini dünyaya "görünüşte" nasıl sunduklarının ötesine baktığımızda, aslında altında bulacağımız şey, genellikle psikolojik düzeyde derin bir üzüntü ve yastır. Bu üzünlük ve yas hali ise kıskançlık, çaresizlik ve hırs gibi başka olumsuz duyguları tetiklemekte, hatta bazı durumlarda depresyon ve şiddetli zihinsel hastalıklar gibi daha ciddi tepkilere bile yol açabilmektedir. İnsanların duygusal yaşantılarındaki bu çalkantı (içsel işlev bozukluğu) ise, ister iki kişilik olsun, ister grup içinde olsun, etkileşimlerinde normal dışı, sağlıksız sosyal ve kişisel davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır. Bizler birey olarak her fırsatta bulunduğumuz gerçeklikte kendimizi bulmalı, kim olduğumuzu anlamalı, sonrasında ise egomuzdan sıyrılarak barışçıl, olumlu ve destekleyici iletişimlerini teşvik edecek ortamlar yaratmalıyız.

4. KOREOGRAFİDE UYGULAMA AŞAMASI (STUDIO PRACTICE)

4.1. Hareket Araştırması ve Doğaçlama Teknikler

(Movement Research and Improvisations Techniques)

Koreografinin zihnindeki tüm imgeleri hareket araştırma sürecinin başlangıcını oluşturacak şekilde incelediği bireysel araştırma sürecini takiben, stüdyoda provalara başlanmıştır. Bir dans projesinin yaratım süreci kapsamında, hazırlık aşamasında yapılan kavramsal araştırmadan kompozisyon aşamasına doğru kademeli bir şekilde yol almak Koreografinin ortaya çıkarılışında, hayal edilen dinamiğe bağlı olarak hareket araştırmasında kullanılacak yöntemler belirlenir. "Üç"

hem koreografinin, hem de diğer dansçıların teknik ve hareket araştırmalarına bağlı olarak gerçekleştirilen analizlerin bir araya getirilerek sentezlenmesinden ortaya çıktığı için, kompozisyon aşamasında hem bireysel, hem de kolektif çalışmalar yapılmıştır. Hareket araştırma aşamasının büyük kısmı, doğaçlama teknikleri üzerine odaklanmıştır. Dansta doğaçlama, çok çeşitli sistemleri içinde barındırır. Doğaçlama çalışmalarında spontanlık, tahmin edilemeyen ve sürpriz bir şekilde ortaya çıkan hareketler keşfine zemin hazırlar. Koreograf tarafından uygun bulunan malzemeler bir araya getirilerek, hareket kompozisyonları ve imgeler yaratılır. Hareket Araştırmasında Kullanılan Doğaçlama Teknikleri:

- Her dansçının fiziksel özellikleri ve beden yapısına uygun olarak koreografideki karakterini bulması, "Üç" ü ortaya çıkaran motivasyonların her bir dansçı tarafından tartışılıp, özümsemeden sonra bu konulardan yola çıkarak stüdyoda yapılan bireysel doğaçlama çalışmalarını içerir.
- Her türlü dış uyaranla yapılan doğaçlama çalışmalarıdır. Dansçıların algılarını geliştiren ve farklı gözlerle malzemeye bakmalarını, bu yolla malzemeyi dönüştürmeye başlamalarını sağlayan hareket araştırmalarıdır. Koreografide kullanılacak malzemeler, bu çalışmalarla ortaya çıkmaya başlar. Bu malzemeler, dansçılara farklı hareket olanakları ve anlam/imge yaratımı konusunda yardımcı olur. Adeta bir oyun alanı yaratılır.
- Mental/Zihinsel imajlardan faydalanılmasını içerir. Bu doğaçlama çeşidinde, koreografinin temel içeriği ilgili birtakım kelimeler seçilir ve bu anahtar kelimelerin hareket araştırmasında oynadığı tetikleyici roller araştırılır.
- Kontak doğaçlama çalışmaları içerir. Dansçıların birbirlerinin bedenlerini tanıması ve farklı hareket olanakları yaratma ve deneme üzerine yapılan çalışmalardır.
- Müzisyenle birlikte doğaçlama çalışmaları yapılmasını içerir. Bu çalışmalar müzisyenle dansçılar arasında bir etkileşime izin verir.

Doğaçlamalar sırasında dansçıların hareketlerinin nitelikleri kullanılarak, doğal beden ritimlerine bakılmış, onların birbirinden farklı bedenlerini, hareket niteliklerini ve zamanlamalarını bütünleştirmenin yolları araştırılarak tespit edilmiştir. "Üç", tüm hareketlerin olası olduğu bir boşlukta yapılan uzun bir yolculuk gibi düşünülebilir. Dansın koreografisinde bu yolculuğun gözlemcisine rehberlik eden dansçılar, yaratım sürecinde izlenecek yol olarak belirlenmiş programın yönergelerine ve kurallarına uymaktadır. Hareket aşamasında kullanılan doğaçlama teknikleri, dansçıların hareketlerini ortaya çıkaracak dans tekniklerinin düzenlenmesine, bedenin motor sisteminin çalışmasının ve kişisel estetik deneyim esaslarının dikkate alınmasına imkan tanımaktadır.

4.2. Koreografide Kullanılan Yöntemler (Methods Used in Choreography)

"Üç" dans projesi, koreografinin sanatsal yaklaşımları üzerinden belirlenen imge ve sorular ile doğaçlama tekniklerinden yararlanılarak ortaya çıkan ilişkilerin koreografi düzenine oturtulması yoluyla oluşturulmuştur. Sahnede ikisi erkek, biri kadın, üç dansçı yer almaktadır. Performansın süresi 70 dakikadır. Koreografinin şekillenmesinde kullanılan yöntemler aşağıdaki gibidir:

- Yukarıda bahsedilen doğaçlama teknikleri aracılığı ile ortaya çıkarılan malzemelerin ayrıştırılması, kompozisyonlar

oluşturulup hareketlerin belli bir düzene oturtularak belirlenmesi,

- Koreograf tarafından oluşturulmuş hareket dizinlerinin dansçılara öğretilmesi, (Koreograf birtakım hareket serilerini seçip dansçıları yönlendirerek, ya da hareketi doğrudan onlara göstererek çeşitli kompozisyonlar belirlemiştir.)
- Koreografin dansçı ile birebir çalışarak, onun hareket kalitesinden yola çıkarak ve onu anında yönlendirerek etkileşim yoluyla ortaya çıkarttığı hareketlerin bir araya getirilmesi ve neticesindeki kompozisyon çalışmaları,
- İkili çalışmalar ile düet ve trio bölümlerinin oluşturulması,
- Sahneleme elemanlarına karar verilmesi, gerekli düzeneklerin oluşturulması ve uygulanması,
- Kullanılacak müziklerin araştırılması ve denemelerin yapılması,
- Sahne mekanının nasıl kullanılacağına karar verilmesi, seyirci oturma düzeninin ve kulislerin ayarlanması.

"Üç" dans projesi; yaratım sürecindeki entelektüel iç sorgulama sürecinden hareketle, araştırmacı doğaçlamadan ve dansın simgesel soyut yapılara aktarımından faydalanan, koreografin ve dansçıların şahsi fikirlerini de yansıtacak hareketlerin duygularla bir araya getirilmesinden oluşan bir mesel çalışması niteliğindedir. Her ne kadar sahnelenen bu performans, bireysel beşeri ilişkilere odaklanıyor görünse de, aslında insana ait tüm duygular evrenseldir. Bu gerçekten hareketle koreograf koreografisini, iki ya da üç kişi arasında gerçekleşen her türden etkileşimin, prensipte hayatımızın farklı noktalarında iki sosyal grup ya da ülke arasında yaşanan toplumsal, politik ilişkileri de yansıttığı varsayımı üzerine geliştirmiş ve neticesinde de "Üç"ü sahnelenmeye hazır hale getirmiştir.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

Performans sanatçıları sahneye koydukları temel konusu ego ve onun insan ilişkileri üzerinde etkileri ve önemi olan "Üç" isimli dans projesi aracılığıyla; günlük koşuşturmaca, telaş içinde, kendini iyice kaybetmiş bir halde sadece kendi isteklerine, arzularına ve ihtiraslarına odaklanmış olan insanları, hiç olmazsa bir dans performansı süresi boyunca, yeniden bilince çağırmaya, yaşamlarını, yaptıklarını, hedeflerini bir kez daha gözden geçirmeye davet etmeye çalışmıştır. Sanat, her zaman insanları durup düşünmeye, sorgulamaya, daha iyisinin, daha doğrusunun ne olabileceğini araştırmaya sevk eder.

Kimi zaman mutlu eder, kimi zaman hüznendirir, kafa karıştırır ve çoğu zaman da çok derinlerdeki duyguları olumlu ya da olumsuz bir biçimde harekete geçirir. Hızla, amansızca ve çoğu zaman da anlamsızca akıp giden günlerimiz, teknoloji çağının dikte ettiği tuhaflıklar altında biz farkında dahi değilken ezilen benliğimiz, huzursuzca ve sebepsizce ona buna saldırma dürtüsüyle dolup taşan, laf geçirmeye çalışmaktan çoktan vazgeçtiğimiz iç dünyamız, ancak şahit olduğumuz kuvvetli sanat yapıtlarının ve performanslarının aydınlatıcı ve dahası arındırıcı etkisiyle, belki de bir nebze olsun silkinip, bir ihtimal aynadaki aksine bakabilir. Ve gördükleri karşısında dehşete de düşebilir, daha önce tatmadığı bir biçimde huzur da duyabilir. Dans, insanın ruhunu ve bedeni etkileyen duyguları ve mesajları iletmede harikalar yaratan bir araçtır.

Televizyon karşısında geçip giden renkli imgelere adeta hipnotize olmuşçasına bağlanmış, tüketimi körüklemek ve büyük ticari kazanç sağlamaktan başka hiçbir amaç taşımayan reklam bombardımanı altında afallamış, insanı insan yapan, yapması gereken, diğer canlılardan farklı kılan değerlerden, gitgide daha da uzaklaşan

günümüz bireylerinin sanatın sağaltıcı, şaşırtıcı, aydınlatıcı gücüne her zamankinden fazla ihtiyaç duyduğu şüphesizdir.

Dansın soyut bir anlatımı vardır. İmgeler beden, müzik, kostüm, ışık, dekor gibi sahne unsurlarıyla anlatıma dönüşür. Zaman, dil, din, ırk, mekan, yaşanan şartlar ve dönemler ne kadar farklı olursa olsun, insanların algılarına hitap eder. Bunun yanında seyirci sadece seyir eden değil, katılımcıdır. Tepkileriyle beğeni ya da eleştirilerini belli eder. Her imgeden başka anlamlar çıkarabilme özgürlüğüne sahip olan izleyici, kendi yaşamı, algıları ve reaksiyonlarıyla koreografiye katılır ve bu durum sahne mekanında yeni bir enerji oluşturur. Ortak sinerji, paylaşımı ortaya koyan bir iletişim modeli yaratır. Bu kapsamda "Üç" isimli deneysel yaratı, seyirciye insan ilişkileri konusunda yeni bilgiler veya inançlar katmak ya da kişileri neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda ikna etmek niyeti taşımayıp sadece algılara küçük de olsa bir kıvılcım katmayı amaçlamış, özellikle de insanların insancıl tarafını göstermeye odaklanmıştır. Koreografinin yaratım süreci ile ilgili en güzel tecrübesi, seçtiği imgeler bütününe "Üç"ün dans koreografisine dönüştüğünü görmek olmuştur. Dansçıların bedenlerinden gelen en küçük bir hareket bile, çok güçlü bir anlam taşımaktadır. Projenin hedefi, insanların güç/iktidar savaşının anlamsızlığını vurgulamaktır. İnsanlık dışı davranışların dört bir yanımızı sardığı günümüz dünyasında, insanın her şeye rağmen güçlü olma hırsını yenme imkanını halen elinde tuttuğu seyirciye hatırlatılmak istenmiştir. İnsanların düşünme biçimleri ve insan zihninin yapısı değişmediği sürece karşımıza çıkan hep aynı dünya, aynı kötülükler ve aynı işlevsel bozukluklar olacaktır. Ancak şurası şüphe götürmez ki dünya, insanlar kendini "ego"larına kölelik etmekten kurtarabildikleri ölçüde, daha güvenilir ve eğlenceli bir yer haline gelecektir. Varlığımızın amacını en saf haliyle anlamaya giden yol "ben kimim?" sorusundan geçer. Kendi içimize çok derin bir şekilde bakmayı başarabilirsek, kendimiz açısından çok şahsi olan cevapları bulabiliriz. Zihnimizin içindekileri tarafsız bir biçimde önyargılarımızdan ve insani zaaflarımızdan arındırarak değerlendirmeyi öğrendiğimiz ölçüde ise, bir arada barış içinde, huzurlu ve sevgi dolu bir biçimde var olabilmemizin güzelliğini görebilir ve hayata geçirebiliriz.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Jackson, N. and Shapiro, T., (2008). Dance, Human Rights and Social Justice: Dignity in Motion. Lanham: Scarecrow Press.
- Rousseau, J.J., (2008). Toplum Sözleşmesi ya da Siyaset Hukuku İlkeleri, Bütün Yapıtları-2 . çev. İsmail Yergüz. İstanbul: Say Yayınları.
- Silier, Y., (2011). Oburluk Çağı, Felsefe ve Politik-Psikoloji Denemeleri. İstanbul: Yordam Kitap.
- Tolle, E., (2005). A New Earth: Awakening to Your Life's Purpose. USA: Penguin Groups.
- Joseph, P., (2008), Zeitgeist, New York City, DVD.